

твердження, що запозичення до середини ХІХ віку більше засвоєні з твердим *л* не відповідає дійсності, коли мати на увазі людovu мову, а як раз навпаки, а що до літературного язика, то і в старім літературнім язикy так само, а в новім, себто у кількох письменників російської України до середини ХІХ віку, то ще питання, чи й були які нові запозичення, уважаючи на етнографізм і кількісну бідність самої літератури. Одже ця фраза нічого не дає, вона зайва. Друга фраза дуже не ясна: говориться про слова грецького походження давнього запозичення, а в прикладах наводиться слова здебільшого нового запозичення, та й то не з Греції, а з заходу, і до того з них багато таких, що утворені штучно тільки з грецьких або греколатинських слів в ХІХ або ХХ віці, значить власне не грецьких з свого походу.

А річ була б зовсім проста і всім до тями—віддавати українською графікою чужі слова можливо ближче до їх західно-європейської (а коли слово східного походу, то до східної) вимови, але само від себе ясно, що згідно з фонетичною системою українського язика, себто *ля, льо, лю*, заховуючи вимову *ла, ло, лу* тільки в тих словах, що в людovій мові так вимовляються, а до таких слів у нас належать і ті грецькі слова, що здавна перейшли до нас в болгарській графіці *ла, ло, лу*, що в собі відбивала взагалі не грецьку вимову, а грецьку графіку, також і інших язиків ті слова, що в людovій мові вимовляються з твердим *л*, уся ж решта, себто чужі слова, що в людovій мові з м'яким *ль* і виключно літературно-книжні чужомовні слова писати з *ль*, тоді б не було таких загадок, чому треба писати по *лл*—літеру *а*, а не *я* (напр. *Льонгфелло*, а не *Льонгфелльо*), або чому писати *хлор*, коли це нове запозичення та ще в Галичині, і ажжеж не з давньої Греції, і його в галицьких підручниках хемії друкують *хльор*. Віддання ангелських слів з *л* твердим не відповідає ангелській артикуляції і суперечить нашій фонетичній системі; в цих приписах ми найоригінальніші з усіх слов'янських народів, аж геть заломили Росіян.

Можемо тільки потішитися тим, що на цей, як і на всякий інший правопис, як сказав президент Правописної Конференції, не треба дивитися, як на довічний канон, мине кілька літ і доведеться його знову удосконалювати—це тимчасова норма.

Євген Тимченко.

Українське плястичне мистецтво.

Слідкуючи за дослідчою працею і українським мистецьким життям останніх років, помічаємо постійний зріст літератури з плястичного мистецтва, починаючи від більших монографічних праць з історії мистецтва—до масових статей з найновішої творчості. Цей зріст остільки інтенсивний, що обсяг і розмір нашого бібліографічного огляду доводиться з року на рік зменшувати, щоб втиснути отой цілий довідковий матеріал в обмежені рамки часописної статті. Отже в цьому огляді літератури за 1928 рік ми примушені, через брак місця і технічні труднощі, зовсім виключити газетні статті, а з статтей друкованих в масових часописах вибирати лише більші розвідки та ті статті, що мають деякий науковий характер.

З окремих галузів мистецтва, так само як і в попередніх роках, найбільше розслідів припадає на стару архітектуру й ужиткове мистецтво. А з новішого мистецтва найбільше статей присвячено малярству і графіці.

Коли будемо розглядати цю літературу по розміру і характеру поодиноких розвідок, то зобачимо, що приріст літератури йде головню коштом менших часописних статей, тоді як окремих більших видань в останньому році з'явилося навіть менше, як в роках 1926—

1927. З часописних статей, часом досить великого розміру, найбільший приріст припадає на ужиткове мистецтво і малярство.

Останні два роки дали чимало нових імен критиків мистецтва, що пишуть головно про сучасне мистецтво, тоді як в дослідях історії українського мистецтва нових авторів небагато. Це явище можемо пояснити головно відсутністю більшого і спеціального центру мистецько-дослідчої праці на Україні з потрібними матеріальними засобами і постійним штатом співробітників.

Дослідча праця з історії мистецтва провадилася головно в окремих секціях ВУАН, в музеї українського мистецтва в Харкові, Лаврському Музеї у Києві, Національному Музеї у Львові та в ін. музеях і деяких вищих школах.

З окремих інституцій найбільше праць з історії мистецтва дала Історична Секція УАН та музеї (Київ, Харків, Львів, Полтава). З новішого мистецтва з'являлися статті лише по окремих часописах, тоді як спеціальних видань вийшло дуже мало. Великі українські видавництва, як у попередніх роках, так і в році 1928, не видали майже нічого. Як нам відомо, в біжучому році деякі видавництва у своєму видавничому пляні намітили вже видання з плястичного мистецтва. Треба побажати, щоб ця програма була поширена, здійснювалася постійно і поступово та уникала паралелізму в плянах різних видавництв.

Наш бібліографічний огляд за 1928 р. робимо за такою самою системою і таким способом, як і в попередньому році (див. „Україна“, 1928, ч. 6, сс. 128—134). Крім видань і статей за 1928 рік занотуємо також ті розвідки за р. 1927, що через будь-які причини не попали до попереднього огляду. Таким способом бажаємо заповнити прогалини наших попередніх оглядів, хоч і знаємо, що до цілковитої повноти й досконалости ще далеко...

Бібліографія, часописи. Крім згаданого вище огляду літератури з укр. плястичного мистецтва за 1927 рік, можемо занотувати працю С. Рклицького, Бібліографія Київської Софії за роки Революції 1917—1927 (Київ, сс. 16).

Після мало не двохрічної відсутности будь-якого українського часопису плястичного мистецтва, вийшов у Києві журнал—збірник Художнього Інституту „Мистецько-технічний ВІШ“. Перше число присвячено головно академічно-організаційним справам самого Інституту, але є також інші цінні статті, що торкаються загальних питань мистецького виховання та новішого західньо-європейського мистецтва.

Зі збірників можемо відмітити монументальне, добре викінчене видання „Український Музей“, том I Лаврського Музею у Києві. З літографованих видань—„Вістник Українського Національного Музею“—Архіву в Празі. Деяке відношення до укр. мистецтва має празьке видання в російській мові—„Seminarium Kondakovianum“ (Прага, сс. 341, вийшов уже і том II).

З українських періодичних видань, що більше місця уділяли плястичному мистецтву, відмітимо „Червоний Шлях“, „Життя і Революція“, „Критика“, „Нова Генерація“, „Молодняк“, „Бібліологічні Вісти“, „Україна“. В меншій мірі зустрічаємо статті з мистецтва в „Літер.-Наук. Вістн.“ (Львів), „Краєзнавство“, „Гарт“. Принагідні статті і замітки з'являлися також в популярних, ілюстрованих часописах, як „Знання“, „Світ“ (Львів), „Життя і Знання“ (Львів), „Всесвіт“, „Глобус“, „Ранок“ (Париж), „Зоря“ (Дніпропетровське) та ін.

Теорія мистецтва, мистецька освіта і виховання. Ця важлива галузь знання, проти попереднього року, приносить більшу кількість статей: А. Розенберг, До шукань стилю („Критика“,

ч. 4, сс. 118—128); К. Сліпко-Москальцов, Радянський художник і мистецька спадщина („Черв. Шлях“, ч. 2, с. 125); Є. Холостенко, Образотворче мистецтво й маси („Молодняк“, ч. 5); В. Бойко, Методологія мистецтвознавства у Плеханова („Критика“, ч. 4, сс. 35—56); С. Федчишин, Плеханов, як основоположник марксистської естетики („Критика“, ч. 4, сс. 18—34); В. Бойко, Фриче як соціолог мистецтва (там само, ч. 6, сс. 50—72); Деклярація АРМУ („Молодняк“, ч. 9).

Методологічних питань мистецького навчання торкаються статті: В. Січинський, Міжнародня виставка мистецького виховання в Празі („Мист.-техн. ВИШ“, ч. 1, сс. 63—66); Ів. Врона, Назрілі питання ізомистецької освіти (там само, сс. 33—42); Ф. Гофман, Місце філософсько-соціологічних дисциплін в художніх ВИШ-ах (там само, сс. 43—45). Інформаційного характеру є статті: Ів. Врона, Ювілей української мистецької школи („Жит. і Рев.“, ч. II, сс. 170—173); його ж, Київський Художній Інститут („Мист.-Тех. ВИШ“, ч. 1, сс. 7—18); Межигірський Мистецько-Керамічний Технікум, Київ; Є. Холостенко, Ювілей мистецько-виробн. школи (До 5-тиріччя Межигір. Технікуму), („Жит. і Рев.“, ч. 1, сс. 155—159). Зі шкільних підручників можемо занотувати лише одну книгу: А. Готліна, Графічна грамота. Підсоби́к малювання для вчителів масових шкіл, Харків. Велика прогалина в шкільних підручниках з теорії, історії і практики мистецтва в українській літературі ще і досі в належний спосіб не заповнена.

Загальні історичні огляди. Тут можемо занотувати не багато. В минулому році вийшло друге виправлене і доповнене видання підручника В. Січинського, Конспект історії всесвітнього мистецтва. Частина перша до ренесанса (Прага, сс. 352—374, рис. і 6 мапами та з альбомом „Стили“, що містить XX таб. з 283 рис.). Особливістю видання є те, що крім огляду мистецтва заходу, ближчого і далекого сходу, уділяється певне місце мистецтву слов'янських народів і зокрема українському. Відомий віденський історик мистецтва дав перший у літературі загальний огляд мистецтва слов'янських народів, де не раз згадується й українське мистецтво: Strzugowski, *Altslavische Kunst* (Augsburg, сс. 320. 49 з 3 кольор. таб. і 260 рис.). Дуже цінним вкладом у закордонній літературі про українське мистецтво є розвідка Simone Serbiau, *L'art Ukrainien* („La Nervie“, Bruxelles, 1928 р., IV—V, сс. 21—56, з 48 ілюстр.). Це цілий нарис історії українського мистецтва (в етнографічних межах українських земель) від грецької доби до найновіших часів. Деяке відношення до історії укр. мистецтва має праця: Brian-Chaninov N., *L'église russe*, Paris. Проф. С. Таранушенко випустив прекрасну монографію з численними ілюстраціями: Мистецтво Слобожанщини XVII-XVIII вв. (Харків, сс. 4 + 10 + XXVI таб. ілюстр., сс. 80).

Архітектура. Популярного характеру є стаття про Херсонес С. Пучкова, Місто минулого („Знання“, ч. 13, сс. 20—21). Про зовнішній вигляд західнього фасаду київської Софії пише Н. Брунов в „Извест. Госуд. Акад. Ист. Мат. Культ.“ (т. V, Ленинград, 1927, сс. 135—138). Велику історично-мистецьку вагу мають досліди, опубліковані у Збірнику Історич. Секції УАН „Чернигів і Північне Лівобережжя“: Я. Моргилевського про Черниг. Спасо-Преображ. Собор (сс. 169—183) і Успенську Церкву Блещького монастиря (сс. 197—204) та М. Макаренко про розкопки довкола Черниг. Спаса (сс. 184—196). З порівнюючих студій є стаття В. Січинського, Брама в Мілеті і фасад катедр у Володимирі-Волинському („Україна“, ч. 3, сс. 24—26 з 2 табл. ілюстр.). Науково-популярного характеру цікава розвідка С. Любарського, Пам'ятки княжого холма („Жит. і Знання“, Львів,

ч. 10—11, сс. 301—304 з ілюстр.). Велика монографія про замкове будівництво на Поділлі належить проф. Єфиму Сіцинському, Оборонні замки західнього Поділля XIV—XVII ст. (УАН Київ, сс. 100 з 68 ілюстр.). Статті популярного характеру: М. Голубець, Архітектура старого Львова („Світ“, Львів, ч. 7, сс. 7—9; ч. 8, сс. 7—9, з ілюстр.); Ал. Вітенко, Церква в м. Межирічі на Волині („Дух. Сіяч“, ч. 18, сс. 230—232). Архітектури XVII—XVIII ст. торкаються—більша, монографічно оброблена розвідка Ф. Ернста, Мазепин будинок у Чернигові („Чернигів.“...—сс. 347—367, і розвідка М. Істоміна, Печерське та його старовина („Ювіл. Збірник на пошану ак. М. Грушевського“, т. I, сс. 144—152). Далі популярні статті уміщені в часопису „Знання“: С. Бразуля про Золоті ворота у Києві (ч. 6, сс. 21—22) і Батурицький палац (ч. 10, с. 22), М. Сімікіна, Архітектурні пам'ятки нашої старовини (ч. 22, сс. 6—7); М. Голубця про Перемишль („Нов. Час“, Л., ч. 10—20) і А. Войнісца про Луцьк („Kwar. Hist.“, 1928, ч. 2, сс. 391—403). До архітектури XIX ст. мають відношення: розвідка О. Сімзен-Сичевського, Давні київські фотографі та їхні знімки старого Києва („Ювіл. Збірн. акад. М. Грушевського“, сс. 359—403) і популярні статті: Л. Карської про Полтаву і С. Бразуля про Одесу („Знання“, ч. 3 і 22); В. Сливи про Полтаву („Всесвіт“, ч. 8, сс. 18—19), В. Іволгіна про Харків (там само, ч. 13—16). Про деревляне будівництво опубліковано *Résumés* реферату В. Січинського, виголошеного на I міжнародньому конгресі народнього мистецтва: *La genèse et l'évolution des formes des tours et des clochers de bois en Ukraine, Congrès International des arts populaires. Résumés, Paris, сс. 49—50.* Тому ж авторові належить більша монографія з серії „Українська архітектура“ про будівництво міста Потилича (Львів, сс. 32 + XII з 24 ілюстр.), де збереглися, правдоподібно, найстарші на Україні дерев'яні будови і вежі з XVI ст., і невелика замітка з 5 ілюстр.: *Holzkirchen in Wojkenlande in den Karpathen („Wasmuths Monatshefte für Baukunst“, Berlin, ч. 10, сс. 444—445).* В Пряшеві вийшов альбом офортів деревляних будов з Західнього Закарпаття: *Jan Němeček, Drevené Kostoly v Sariši.*

Як бачимо, в минулому році література зі старої укр. архітектури заступає майже кожне століття. Зокрема в розвідки навіть з доби готики і ренесансу (XV—XVI ст.), що в дотеперішній літературі в новину. Не в приклад минулим рокам з'явилися нарешті статті про архітектуру на Україні. Найбільше таких статей і заміток уміщає часопис „Нова Генерація“. З цілої низки питань, що були обговорені в цьому часопису, одмітимо статтю К ондрашенка, Проблема центру великих міст („Н. Г.“, ч. 11), що викликала полеміку вже в наступному році. Про новий будинок лісфаку Сільсько-Господарської Академії в Києві архітекта Дм. Дяченка з'явилася стаття М. Макаренка („Жит. і Рев.“, кн. IV, сс. 155—160). Загального характеру в стаття Є. Холостенка, 11 років радянської архітектури („Ч. Ш.“, кн. XI). Теоретичного характеру—В. Кричевського, Архітектура доби („Чер. Шл.“ № 3, сс. 103—115). Нарешті інформаційні статті: Є. Холостенко, Виставка житла в Штутгарті („Молодняк“, ч. 4); Аргин Солон-Хан. Український Голівуд (про будинок київ. кіно-фабрики), „Знання“, ч. 21, сс. 7—9. В-во „Книгоспілка“, видало два великі альбоми проєктів будівель у колгоспах з проєктами архіт. М. Даниловського, Д. Дяченка, І. Знова, Д. Торова і П. Шпара (К., сс. 66 + 48 т.).

Різьба. Рубрика цілком занедбана протягом вже кількох років. Про нових мистців-різбарів трапляються замітки в критичних статтях з приводу мистецьких виставок (див. нижче). З окремих статей-нотаток можемо відмітити лише три про пам'ятник Т. Шевченкові

(„Нова Громада“, Харків, ч. 5, сс. 144—145; „Знання“, ч. 5, сс. 12—13; „Всесвіт“, ч. 3, сс. 12). Про відомого укр. різьбара О. Архипенка пише М. Вороний в „Глобусі“, Київ, (№ 7, сс. 123—124).

Малярство. До доби старокнязівської належить більша, детальна розвідка М. Макаренка, Старогородська „божниця“ та її малювання („Чернігів“, 215—223 і окремо (Київ, сс. 21, з 6 ілюстрац. і 1 кольор. табл.). Певне відношення до українського малярства має праця покійного Кондакова: *The Russian icon*, з передмовою Е. Н. Минс-а (London, 1927, сс. 256, 4°). Інша монографія Кондакова у французькій і російській мові почала друкуватися в Празі: (*L'icone russe*, Прага, 2 томи, сс. 650 + 2 альбоми з 100 фототип. репрод. і 65 кольорових табл.). Визначним явищем українського видавничо-мистецького руху було велике, розкішне видання Укр. Нац. Музею у Львові: І. Свенціцький, Іконопись Галицької України XV—XVI віків (Львів, сс. XII—100 з 117 репрод., Ноліо). Далі, старого малярства торкаються розвідки: И. А. Карабинов, „Наместная икона“ древнего Киево-Печерского монастыря („Извес. Гос. Акад. Истор. Мат. Культ.“, т. V, Ленінград, 1927, сс. 102—113); П. Попов, До іконографії письменників XVII в. Мелетія Смотрицького та Йосипа Велеміна-Рутського („Ювіл Збірн. акад. М. Грушевського“, т. I, сс. 84—91); С. Таранушенко, До питання про ранні акварельні портрети роботи Тараса Шевченка (там само, сс. 98—102); Д. Ернст, Портретист Гольпайн („Укр. музей“, т. I, сс. 95—120); М. Голубець, Українські малярі серед російських „передвижників“ („Світ“, Львів, ч. 1, сс. 8—10; ч. 2, сс. 6—9, з ілюстр.); П. Борель, М. Башкірцева і Мопсан („Літ.-Наук. Вістн.“, Львів, ч. VII—VIII, сс. 305—309); Б-ль, К. О. Трутовський („Всесвіт“, ч. 12, сс. 6—7); Н. Лагута, Забытый художник Роман Гаврилович Судковский („Запис. Миколаїв. ІНО“, кн. 1 і окремо Миколаїв, 1928); М. Бурачек, Аналіза творчости С. Васильківського („Ч. Шл.“, кн. 7, сс. 205—212); Ю. Михайлів, Григорій Дядченко („Ж. і Р.“, кн. I, сс. 89—98, з ілюстр.), Д. Антонович, Тимко Бойчук (з серії „Майстрі укр. мистецтва“, Прага, сс. 16, 16°, з ілюстр.); В. Зуммер, Рисунки М. В. Гоголя в Музеї Слоб. України („Бюлет. Муз. Слоб. Укр.“, 1927—1928, ч. 4—5).

В попередньому нашому огляді ми звернули увагу на те, що в дослідах старої архітектури значний інтерес пробуждує доба XIX століття. Тепер можемо констатувати таке саме явище щодо малярства XIX ст., як це свідчать роки 1928—1929.

Найбільше статей з малярства все таки припадає найновішим часам. Французький мистецький критик Поль Жерве умістив інтересну статтю під заголовком: Українська молодь та французьке малярство („Ранок—Le matin“, Париж, ч. 2—3, сс. 18—19). Загального характеру є статті І.з. Врони, Сучасні течії в українському малярстві („Критика“, ч. I, сс. 116—123) і На шляхах революційного малярства („Літ.-Наук. Вістн.“, Львів, кн. II, сс. 309—317. Передрук з „Критики“). Про окремих сучасних укр. мистців уміщені дві розвідки про творчість Анатолія Петрицького—С. Марголіна („Чер. Шл.“, ч. 9—10, сс. 221—225) і В. Хмурого („Жит. і Рев.“, кн. VI, сс. 141—160). Невеликі замітки здибаємо також в часопису „Медітеранс“ (Ніца) про В. Кричевського і С. Мако і стаття В. Пачовського про маляра-самоука Теодора Вацика („Світ“, Львів, ч. 19—20). Всеукраїнська мистецька виставка, що відбулася у Харкові, принесла, розуміється, чимало статей, рецензій і заміток, з яких потуємо лише деякі: „Чер. Шл.“, ч. 1, сс. 151—152, ч. 3, сс. 115—127; „Жит. і Рев.“, ч. 2; „Молодняк“, ч. 2; „Зоря“ ч. 7; „Пролет. Правда“, ч. 53; „Глобус“, ч. 5—6. Про виставку—„Мистецький Київ—Західній Україні“

в „Жит. і Рев.“, ч. II, сс. 169—170. Про українську мистецьку виставку у Львові школи О. Новаківського, яку розгромили польські студенти—стаття Г. С. у „Світі“ (Львів, ч. 23—24, сс. 7—8). Про ювілейну виставку в Москві—В. Касіяна і Є. Холостенка в „Молодняку“, ч. I. Нарешті статті Є. Кузьміна: Два ювілеї („Жит. і Рев.“, кн. VI, сс. 182—186) і Три виставки („Чер. Шл.“, кн. 3, сс. 128—131).

Помітним явищем останніх двох років є певне зацікавлення малярством чужим. Однак такі статті з'являються без певного пляну і мають випадковий характер. І так в минулому році про окремих майстрів з'явилося 4 статті про двох малярів: Р. Гармизи і П. Г. про Франціска Гойя („Чер. Шл.“, кн. 8, сс. 163—166 і „Гарт“, ч. 12, сс. 80—88); В. Седяра і Є. Холостенка про Дієго де-Рівера („Критика“, ч. 7, сс. 116—118 і „Молодняк“, ч. 3). З інших—занотуємо: К. Сліпко-Москальців, Нове західне мистецтво („Чер. Шл.“, кн. 4, сс. 189—201); В. Кочубей, Ідея праці в мистецтві („Знання“, ч. 9, сс. 22—23).

Графіка. Чимало матеріалу з найстаршої української графіки опублікував І. Огієнко у своїй монументальній праці: Пам'ятки старо-слов'янської мови X—XI віків (Варшава, т. II, з альбомом знімків з пам'яток кирилів. транскрипції X—XI віків, разом 155 ілюстрацій). Далі одмітимо більші розвідки: В. Щепкин, Мініатюра в рускомъ искусствѣ дотатарского періода („Slavia“, Praha, Roč. VI, сс. 742—757); Яр. Гординський, Рукописний ірмологіон 1695 р. з ілюстраціями Григорія Залеського („Ювіл. Збірн. М. Грушевського“, т. I, сс. 72—73). Популярного характеру є стаття П. Жолтовського, Українська рукописна книга та її оздоблення (Музей укр. мистецтва. Серія науково-попул. провідників, ч. 2, Харків, сс. 8, 16°). Дуже цінним придбанням з історії старого українського граверства є видання Лаврського Музею; П. Попов, Ксилографічні дошки Лаврського Музею, вип. I (Київ, сс. 8 + 22 + XXXII таб. Хоч альбом датовано 1927 роком, але фактично він вийшов у році 1928). Цінним причинком до історії літографії на Україні є видання: С. Showaniec, Lwów przed laty osiemdziesięciu współczesnych litografjach zakładów Pizzera, Lwów, сс. XII + 1 (з 26 табл.). Певне відношення до укр. графіки XIX ст. має також праця П. Балицького, Етюди з історії української книги („Жит. і Рев.“, ч. II і далі).

Про сучасне українське граверство і книжну графіку одмітимо статті загального характеру: Є. Холостенко, Сучасні молоді гравери („Молодняк“, ч. 3); С. Кравців, За революцію в книжковій культурі („Чер. Шл.“, ч. 4). Не мало матеріалів про сучасних українських графіків можемо знайти в російських виданнях та у російських авторів. Тут українських майстрів називають звичайно „руськими“, а про українське мистецтво майже не згадується, хоч трактується сучасне мистецтво у всесоюзному масштабі, напр, у збірнику „Мастера современной гравюры и графики“, Москва, сс. 416. У виданнях закордонних ті самі московські автори навіть не згадують про існування радянського мистецтва—лише пишуть про „русское искусство“, хоч і згадують про „деяких українських графіків“, присвячуючи їм буквально кілька рядків або слів. Клясичним прикладом такого трактування може служити стаття Д. Арановича: „Moderne russische Illustratoren („Gebrauchsgraphik“, березень, сс. 46—64).

Про окремих українських майстрів надруковані статті: В. Седяра про Василя Касіяна („Критика“, ч. 3, сс. 102—105) і С. Наленіську-Бойчук (там само, ч. 6, сс. 111—113); А. В. Бакушинського про ілюстрації А. Кравченка до оповідання Гоголя „Портрет“ (Н. В. Гоголь, Портрет, Повесть, Москва, сс. 15—23); М. Базикіна

про exlibris-и А. Кравченка („Gebrauchsgraphik“, ч. 3, сс. 62—64). В Парижу у французькому видавництві „Cousin Pons“ вийшов альбом автолітографії Глуценка в кількості 12 штук. Інше франц. видавництво випустило альбом декоративних мальовил мистця Сергія Гладкого (ближчі бібліограф. дані нам не відомі).

З численних газетних рецензій з приводу виставки „Гравюра й рисунок“, що відбулася у Києві заходом АРМУ, занотуємо статті А. Артюхової і Ю. Михайлова в „Бібліол. Вістях (Київ, ч. 1). Ще в більшій мірі реагувала укр. преса на виставку „Преса і Друк“, що відбулася в Кельні. Тут перерахуємо ті часописи, які умістили більші інформації, статті і оцінки, зокрема про відділ УСРР: „Бібліол. Вісти“, ч. 1, сс. 103—106; „Черв. Шл.“, ч. 4, с. 177“; „Критика“, ч. 6, сс. 3—12; „Молодняк“, ч. 10, сс. 76—86; „Літ.-Наук. Вістник“, Львів, ч. III, сс. 59—68; „Поступ“, Львів, ч. 7—8, сс. 254—260. Про японську гравюру на виставці мистецтва Далекого Сходу стаття Гудалової-Кульженко.

Ужиткове (виробниче) мистецтво. Відділ ужиткового мистецтва в нашому огляді особливо великий тому, що до нього ми зараховуємо і т. зв. народне (сільське) мистецтво, яке на Україні завжди йшло поруч, а то і зливалося з промисловим мистецтвом.

Зі старого ювелерства маємо більші розвідки: М. Макаренко, Борзенські емалі й старі емалі України взагалі („Чернігів“, сс. 80—100, з 15 рис.), В. Дроздов, Датоване культове срібло XVII ст. в Чернігівському Держ. Музеї (там само, сс. 325—346); М. Рудинський, З приводу годинника роботи Темірової в карт. галереї полтавського музею („Укр. Музей“, т. I, сс. 121—125).

Нумізматики торкаються статті: В. Шугаєвський, Мідяний змієвик Чернігівського Музею повторення золотої „Чернігівської гривні“ („Чернігів“, сс. 224—234) і того ж автора: До грошового обігу Чернігівщини XVII в. Клад західньо-європейських таларів, знайдений біля „Чорторіївського рівчака“ поблизу Чернигова 1923 р. (там само, сс. 319—324); W. Terlecki, Monety Bosforu Sumerujskiego po Reskurogidasch („Zapis. Numizm.“, Львів, 1928).

З сфрагістики: М. Корнилович, Печатки 16 київ. цехів XIX в. й характер символіки на них („Ювіл. Збірн. М. Грушевського“, Київ, сс. 307—311); М. Слабченко, Запорозькі печатки XVIII в. („Записки іст.-філ. відд. УАН.“, Київ, кн. XIX, сс. 103—109).

Старому ганчарству присвячені розвідки: Є. Спаська, Ганчарські кахлі Чернігівщини XVIII—XIX ст. („Укр. Музей“, I, сс. 71—94 і окремо, Київ, сс. 32 + V таб. ілюстр., 16°); Т. Смолічев, До історії порцелянового виробництва на Чернігівщині („Ювіл. Збірник“ М. Грушевського, т. I, сс. 92—97); Н. Гепнер, Жерденівські ганчарі Лавренюки-Полив'яні (Київ, сс. 27 + III таб. ілюстр., 16°).

Досить багато розвідок з'явилося про розписи хат: Л. Левитська, Селянський стінний розпис на Поділлі (Київ, сс. 32 + VI табл. рис., 16°); М. Щепотьєва, Розписи хат на Кам'янецьчині (Київ, сс. 32 + IV таб. ілюстр., 16°); Берченко, Про настінні розписи українських хат на Катеринославщині („Наук. Збірн. Х. Н. Д“, Київ 1927, ч. 7); Б. Пилипенко, Нові печери („Ювіл. Збірн. М. Грушевського“, т. I, сс. 105—130, з числен. фотогр. і кольор. рис.).

Не менше розвідок і статей присвячено ткацтву, килимарству і вишивкам. Добре опрацьована більша розвідка М. Новицької, Датовані епітрахілі Лаврського Музею 1640—1743 рр. („Укр. Музей“, I, сс. 51—70 і окремо, Київ, сс. 20 + VIII таб. репрод.). З інших розвідок одмітимо: S. Szuman, Les anciens kilims en Pologne et en Ukraine (Congrès Int. d. ar. pop. Résucé, Paris, сс. 85—86); С. Колос,

Українська тканина (про сучасне виробництво) („Черв. Шл.“, ч. 5—6, сс. 222—230 з ілюстр.); О. Попов, До історії української мануфактурної торгівлі („Ювіл. Збірн. М. Грушевського“, т. I, сс. 404—409); Я. Риженко, Килимнарство й килими Полтавщини (Вид. Полтав. Музею. з 6 ілюстр. Зі статтей заслуговує уваги: М. Щепотьєва, Українські килими (Музей укр. мист. Серія наук.-попул. провідн., ч. I, Харків, сс. 8, 16°); І. Свенціцький, Виставка українських килимів у Національному Музею („Нова хата“, Львів, ч. 4, сс. 1—3); Є. Кузьмін, Куток українського мистецтва („Жит. і Рев.“, кн. IV, сс. 160—163). Розкішно видано альбом: F. J. Špála, Podkarpatské výšivky (Praha, 20 фототипіч. і 4 кольор. табл). Брак літератури з історії українського одягу заповнює розвідка В. Шугаєвського, Що таке „канак“? Етюд з галузі вивчення речей особистого вбрання старої України („Ювіл. Збірн. М. Грушевського“, т. I, сс. 61—71).

Про писанки принагідні статті зустрічаємо в час. „Нова хата“ (Львів, ч. 4) „Укр. Нива“ (Луцьк, ч. 34).

З видань загального характеру одмітимо: А. Зарембский, Народное искусство Подольских Украинцев (Ленінград, Изд. Госуд. Русск. Музея, з 24 ілюстр.); S. Sovinov, Podkarpatská Rus a umění jejího lidu („Světozor“, Прага, сс. 23—24)—головно про виробя деревляні, різьбу й вишивку. Інформаційного характеру є стаття Є. Прибильської: Художньо-кустарна промисловість УСРР (підсумки моськовської виставки), „Чер. Шл.“, к. 7, сс. 232—237.

До історичне мистецтво. Тому, що під „доісторичним мистецтвом“ треба розуміти кожную умілість доісторичної людини, ми мусіли б подати цілу літературу з археології за минулий рік. Одначе, не маючи змоги подати повний огляд, обмежуємось лише головнішими працями, що мають особливе значіння для історії мистецтва. V. Šerbakivskýj, Die vorgeschichtlich-archeologischen Forschungen in der Ukraine nach dem Weltkriege („Mitteilungen d. Ukrain. Wissen. Inst.“, Berlin, ч. 2, сс. 21—34); М. Ткаченко, Археологічне вивчення Київ та Київщини за останнє десятиліття („Студії з історії України“, т. II); Н. Захаров, Первые шаги систематического изучения Кубанских городищ и Керченская археолог. Конференция 1926 г. (Краснодар, 1927, сс. 27, з рис.); J. Pasternak, Ruské Karpaty (Praha, сс. 212); М. Грушевський, Техніка і умілість палеолітичної доби в нахідках Мізинського селища („Чернигів“, сс. 17—35, 37 рис. і 6 таб. ілюстр.); В. Козловська, Неолітичні та трипільські знахідки Чернигівщини (там само, сс. 42—61), O. Menghin, Die ethnische Stellung der ostbandkeramischen Kulturen Tocharer und Hettiter („Ювіл. Збірн. М. Грушевського“, т. I, сс. 3—25); L. Niederle, Slovanské záušnice (там само, сс. 53—56); М. Макаренко, Ніжинська фібула (там само, сс. 31—43); П. Клименко, Золота фібула з Дебальцева (там само, сс. 26—30); В. Козловська, Срібний скарб часів великого переселення народів з с. Фатівиж на Чернигівщині (там само, сс. 44—52); J. Piotrowski, Rzekome posagi Swiatowida („Kur. Liter.-Nauk“. Kraków, ч. 24); С. Дложєвський, Про археолог. розкопки в Ольбії у 1924—1926 рр. („Східній Світ“, ч. 3—4, сс. 289—295); О. Потапов, Деякі речі Салтівської Культ. з Кубанщини (там само, сс. 295—307); С. А. Локтюшов, Среднедонецкие курганные погребения бронз. эпохи... („Праці Наук. Тов. на Донеччині“, ч. II, сс. 5—15).

Музейництво, звіти, каталоги виставок. Некрологи. В минулому році маємо звіти й видання не тільки більших музеїв Києва, Харкова, Львова, Одеси, Полтави, а навіть провінціальних музеїв: Маріуполя, Дніпропетровська, Житомира, Миколаєва й нарешті Прилук і Чернівців; в Чернівцях засновано український етнографічний музей в 1926 році. Подаємо спис цих звітів:

Матеріяли наради музейних робітників м. Києва до Всеукраїнської Музейної Наради (Київ); Р. Заклинський, З історії Всеукраїнського музею („Жит. і Рев.“, кн. III, с. 173); П. Курінний, Три роки праці реставрац. майстерні Лаврського Музею („Укр. музей“, I, сс. 159—168); Звіт Одеського Державного Істор.-Археол. Музею за 1927 р. (Одеса); Д. Лист, Музей Української Культури (в Одесі), „Всесвіт“, ч. I, с. 7; М. Павленко, Музей мистецтва УАН (у Києві), там само, ч. 5, с. 13; Музей Слобідської України ім. Г. С. Сковороди („Бюлетень“, X., 1926—1927, ч. 2—3); Звіт Управи Національного Музею за 1927 р., Львів; Полтавський Державний Музей ім. Короленка; Збірник II, присвячений 35-річ. музею (Полтава); М. Рудинський; Археологічні збірки Полтавського Держ. Музею (Полтава, сс. 36); Я. Риженко, Полтавський Держ. Музей („Знання“, ч. 3, сс. 23—24); П. Беляв. Дніпропетрівський Музей („Знання“, ч. 13, сс. 18—19); С. Ялі, Про грецький відділ Маріупольського музею Краєзнавства („Краєзнавство“, ч. 2—3, сс. 53—55); Волинський Науково-дослідчий музей, Збірник I (Житомир); Коротке звітлення про діяльність Миколаївського історично-археол. музею за 1927 рік (Миколаїв, сс. 16); „Бюлетень Прилупського окружного музею“ (Прилуки, ч. 1); Український Музей Народовідання в м. Чернівцях на Б. (Чернівці, сс. 48); В. Данилевич, Проф. В. Б. Антонович та Археологічний Музей ІНО („Записки Київськ. ІНО“, Київ, кн. III, сс. 7—20). Про видання „Український музей“ (Київ) і „Вістник Укр. Нац. Музею-Архіву“ в Празі ми говорили вище.

З виставочних каталогів нам відомі: Каталог Всеукр. Ювілейн. виставки 10 років жовтня (1917—1927). Малярство, графіка, скульптура, фотокіно, кераміка, текстиль (Харків—Одеса, сс. 52 + 48 іл.); Каталог виставки „Гравюра й рисунк“, організованої АРМУ (Київ, сс. 64, 16°, з 31 ілюстр., з передмовою і термінологічним словничком граверства); Третя відчитна художня виставка, Політехнікум образотворчого мистецтва (Одеса); Каталог виставки досягнень місцевої археології за 10 років (1917—1927) та виставки картин краєзнавчого змісту—краєвиди, типи, пам'ятки старовини (Одеський Іст.-Арх. Музей, Одеса). Про виставку Укр. Студії Плястич. Мистецтва в Празі—інформація в Каталогу Міжнар. виставки мист. виховання в Празі (Katalog 6. Mezinar. výstavy výtvarné výchovy, Praha, 1928, сс. 163—164 і 2 таб. ілюстр.).

З некрологів одмітимо дві статті про покійного Дан. Щербаківського в „Укр. музей“ (Київ, 1927, сс. V—VII) і статтю Ф. Ернста в „Бібліол. Вістях“ (Київ, ч. 1, сс. 127—136).

Володимир Січинський.
